

Michael Jackson, 'King of Pop', nieuwe Messias

'ZIJN BOODSCHAP IS LIEFDE EN VREDE'

Na zijn dood werd popster Michael Jackson (1958-2009) voorwerp van religieuze verering. Volgelingen zien hem als een goddelijke boodschapper die net als Christus veel moest lijden en niet werd begrepen. Godsdienstwetenschapper Fardo Eringa: "Deze mensen handelen met Michael Jackson in hun achterhoofd, alsof hij meekijkt."

Tekst: Hidde Tangerman

Met enige regelmaat worden popsterren tot de adelstand verheven. Bekende voorbeelden zijn Sir Mick Jagger of Dame Shirley Bassey.

Veel zeldzamer zijn de gevallen waarbij de roem het ondermaanse overstijgt en een muzikant het etiket van heiligheid krijgt opgeplakt. Zijn of haar graf wordt een bedevaartsoord en trekt pelgrims van over de hele wereld, die zich even dichtbij de geest van hun idool wanen. Elvis Presley, Jim Morrison en John Lennon vallen in die categorie. Zo trekt Graceland, het landhuis en graf van Elvis Presley, jaarlijks zo'n zevenhonderdduizend bezoekers. Volgens sommige godsdienstwetenschappers kunnen de *celebrities* van vandaag worden vergeleken met de heiligen van vroeger. Net als bij heiligenlevens worden (vroeggestorven) beroemdheden na hun dood gemythologiseerd en ontstaan er symbolen van devotie, zoals kaarsen, altaartjes, iconen en de al genoemde bedevaarten.

Sinds vorig jaar kan er aan deze *celebrity worship* een nieuw hoofdstuk worden toegevoegd. Religiewetenschapper Fardo Eringa studeerde toen cum laude af aan de Rijksuniversiteit Groningen met een studie over *Michaeling*, een vorm van aanbidding rond de persoon van Michael Jackson. Eringa, zelf fan van Michael Jackson, deed onderzoek naar fans die de in 2009 over-

Pelgrims bij Jacksons mausoleum op Forest Lawn Memorial Park in Glendale.

leden popster beschouwen en vereren als een heilige, engel of profeet, die naar de aarde is gekomen om een boodschap van liefde en vrede te verspreiden. Zoals een fan het verwoordt: "Michael is onze moderne Messias. Hij was gestuurd door God

om ons eraan te herinneren wat belangrijk is: wijzelf, de planeet en onze kinderen."

Tegenbeweging

Voor haar onderzoek spitte Eringa tientallen Facebookpagina's door met titels

'Michael is mijn religie'

Martina Kainz (45) uit Oostenrijk richtte een standbeeld voor Michael Jackson op in haar woonplaats Mistelbach.

"Michael Jackson is voor mij meer dan een popster. Ik zie hem niet als messias of God, maar als een spirituele gids. Ik ben zonder religie opgegroeid, maar je kunt zeggen dat Michael mijn religie is. Michael was de *king of peace*. Zijn boodschap is liefde en vrede.

Vroeger hield ik me niet zo met hem bezig, maar na zijn dood werd de band veel spiritueler. Ik ging me afvragen waarom hij zo heeft moeten lijden en waarom niemand naar hem luisterde. Waarom werd hij niet geloofd? Dat heeft me pijn gedaan. Zijn dood was bijna erger dan die van een familielid.

Ik denk niet elk moment of elke dag aan hem, maar wel vaak. Bij sommige situaties voel ik alsof hij er bij is. Als er moeilijke dingen gebeuren in mijn leven, zoals toen mijn vader overleed, denk ik aan zijn teksten. Als ik met mijn kinderen speel, denk ik aan Michaels liefde voor kinderen. Ik organiseer veel evenementen voor het goede doel. Met dat geld helpen we kinderen of dieren in nood. Dat doe ik allemaal in Michaels naam. Zonder Michael had ik dat waarschijnlijk nooit gedaan."

Standbeeld in Mistelbach, Oostenrijk.

als 'Michael Jackson is our God' en 'The Anointed Michael Followers'. Ook bezocht ze een pelgrimsplek in München en legde ze contact met elf zogeheten Michael Jackson-pelgrims, fans die de wereld overreizen om plekken te bezoeken die met hun idool verband houden. Eringa: "Het woord fan dekt de lading niet meer. Het zijn mensen die alles voor hem doen. Een Duitse vrouw vertelde me dat ze net zoveel van Michael houdt als van haar kinderen. Zij heeft zelf die bedevaartsplek voor hem gemaakt in München en wil daar ook elke dag zijn. Als haar werkgever dat niet begrijpt, verliest ze liever haar baan dan dat ze afstand neemt van het verzorgen van dat altaar."

De heiligenstatus die Michael Jackson postuum krijgt toebedeeld, lijkt alle *celebrity* records te breken. Zo wordt er elke maand in zijn naam een onlinegebedsdienst georganiseerd. Sommigen van de pelgrims die Eringa interviewde, noemen zich zelfs discipelen en gebruiken een hoofdletter H als ze in de derde persoon over Jackson schrijven. Op zulke devotie kan zelfs Elvis niet bogen.

Hoe is dat te verklaren voor een man die tijdens zijn leven ook als excentriek en controversieel gold? Eringa: "Bij Michael Jackson komt heel veel samen. Hij was niet alleen een uitmuntend artiest, zanger en danser, maar ook een groot weldoener die al zijn geld weggaf en zijn leven

in dienst stelde van zijn fans en goede doelen. Tegelijkertijd was er het onbegrip en gingen mensen hem bevechten in plaats van loven. Ik denk dat de fans zich gesterkt weten door zo'n tegenbeweging, zoiets verbreedert altijd goed. Ook de invloed van de media is groot geweest. Zijn overlijden domineerde het nieuws; wellicht dat mensen daar een klein beetje door geïndoctrineerd zijn."

Volgens Eringa zijn de pelgrimstochten van de Michael Jackson-fans religieus geïnspireerd en vertonen ze overeenkomsten met de bedevaartstraditie uit de middeleeuwen. "Bij christelijke pelgrimages is er sprake van een reis naar een heilige plek, waarbij er een transformatie plaatsvindt van de geest. Pelgrims gingen op pad met een missie. Dat komt heel erg terug bij Michael Jackson-pelgrims."

Voor de fans die Eringa interviewde, allen vrouwen van middelbare leeftijd, zijn de bedevaarten een manier om dichtbij de geest van hun idool te komen. Eringa: "Mensen zeggen dat ze euforisch blij zijn of heel rustig worden. Het is een gevoel

„**'Zo'n tegenbeweging verbreedert altijd goed'**

dat ze nergens anders hebben, behalve in een spirituele setting zoals bij een emotionele kerkdienst." De belangrijkste plekken voor pelgrims zijn Jacksons landgoed Neverland, zijn mausoleum in Glendale, Californië, en zijn geboortedorp Gary in de staat Indiana.

Pelgrimstochten zijn ook een manier om gelijkgestemden te ontmoeten, zegt Eringa, want veel Michael Jackson-pelgrims durven in het openbaar geen uiting te geven hun gevoelens. "Ze stuiten op weerstand bij familie en vrienden. Tijdens pelgrimages voelen ze zich veilig omdat ze een grote groep om zich heen hebben." Is hier sprake van een nieuwe religie? Eringa: "Ik vind dat je voorzichtig moet zijn met die term. Maar de pelgrims zien Michael Jackson wel als een spirituele leider. Ze nemen zijn woorden en muziek als handvatten en kopiëren alles wat hij doet, bijvoorbeeld door geld te geven aan dezelfde goede doelen als hij. Ze zeggen dat ze handelen met Michael in hun achterhoofd, alsof hij meekijkt. Het gaat heel diep."

Spiritueel ontwaken

Tijdens zijn leven werd Jackson beschuldigd van kindermisbruik, een stigma dat ondanks zijn vrijspraak aan hem bleef kleven. Veel pelgrims zien daarom parallellen tussen de *King of Pop* en het leven van Christus of de eerste martelaren. →

'Parallellen met Christus'

Marjolein Lukas (46) uit Vroomshoop maakt kaarten met uitspraken van Michael Jackson, die ze wereldwijd verspreidt.

"Ik vind het zwaar om te zeggen dat ik een volgeling van Michael Jackson ben, maar ik ben het wel. Sommigen hebben het met Jezus of Gandhi, ik ben geraakt door Michaels boodschap. In mijn gereformeerde opvoeding is die boodschap niet helemaal goed doorgekomen, want ik ben vooral opgegroeid met de God van donder en bliksem. Maar in feite is de boodschap hetzelfde, namelijk liefde. Zo probeer ik geen kwaad te doen en de wereld beter te maken. Als ik bijvoorbeeld over iemand roddel, voel ik dat ik dat beter niet kan doen. Die inspiratie koppel ik aan Michael.

Ik kwam er op mijn achttiende achter dat ik lesbisch ben. Toen moest ik uit de kast komen. Zo voelde mijn liefde voor Michael ook, als een tweede *coming-out*. Ik ben een nuchtere Twent en mijn omgeving heeft zo iets van: wat is dit? Maar ik ben er echt door veranderd en dat zien mensen ook. Ik ben niet meer zo cynisch en sarcastisch. Vanochtend in de auto brak de hemel open en dacht ik, wat mooi dat ik dat mag zien! Dat had ik vroeger echt niet. Door Michael is dat weer teruggekomen.

Ik zie ook wel parallellen met het leven van Christus. Michael is niet letterlijk gekruisigd, maar als je ziet wat voor bak ellende hij over zich heen kreeg. Het enige dat hij probeerde is de wereld beter te maken en ik denk dat Jezus dat ook probeerde. Alle twee werd het ze onmogelijk gemaakt."

Michael-kaart van Marjolein Lukas.
WWW.LUKAS-ART.COM

Ook zij kwamen immers een boodschap van liefde brengen maar werden door de wereld verguisd. Een fan met een katholieke achtergrond vertelde Eringa dat haar eigen lijden in het niet valt bij dat wat Michael Jackson moest verduren. Eringa: "Daar moest ik wel om lachen. Het is typisch katholiek om vergelijkingen te maken tussen het lijden van Christus en het eigen lijden." Opvallend is dat veel Michael Jackson-

pelgrims helemaal geen fan van hem waren toen hij nog leefde, maar dat pas na zijn dood zijn geworden. Barbara Kaufmann, een vrijzinnige Amerikaanse predikante die een blog bijhield over de spirituele dimensie van de *King of Pop*, kreeg na Jacksons dood honderden e-mails van mensen die zich nooit eerder om hem hadden bekommerd. "Ze schreven me dat zijn dood erger voelde dan dat van een familielid," vertelt ze via Skype. "En ze

begrepen hun eigen verdriet niet. Er was zelfs een non die me vroeg waarom ze zo diep om deze man treurde." Volgens Kaufmann fungeerde Jacksons dood voor deze mensen als een moment van spiritueel ontwaken. "Het heeft hen echt veranderd. Ze zijn veel guller en liefdevoller geworden. En ze begonnen hun bewondering voor Michael Jackson te vertalen naar goede daden. Zo schreven ze me in hun vervolgbrieven dat ze met kinderen of daklozen werkten of een school hadden geopend in Afrika." Kaufmann ziet Jackson niet als een messias maar noemt hem een *bodhisattva*, een boeddhistische term voor een verlicht mens die zich belangeloos inzet voor het heil van de mensheid. Ook Eringa zegt door haar onderzoek meer waardering te hebben gekregen voor de persoon van Michael Jackson. Maar bekeerd is ze niet. "Ik ben niet zo'n fundamentalistische gelovige dat ik met zekerheid kan zeggen dat hij niet aan kinderen heeft gezeten. Maar als ik naar zijn muziek luister, doe ik dat wel eens met de oren van een pelgrim en kan ik begrijpen dat je er een boodschap uit kunt halen." ●

